

Kršćanstvo i globalizacija

Josip ČORIĆ*

Sažetak

Rijetko je koja činjenica tako brzo zahvatila čitavu kuglu zemaljsku kao globalizacija. Mediji je stavljaju u središte svoje pozornosti. Svakim danom tiskaju se o njoj nove knjige i članci. Ipak moramo priznati da se često pod tim izrazom podrazumijevaju različiti sadržaji. Mi se ne možemo osvrnati na neizbrojivost globalizacijskih izražaja na raznolikim područjima gdje se odvija drama suvremenog čovjeka. Ipak ćemo pokušati dodimuti one stvarnosti koje ne mimoilaze ni kršćane i od kojih se, zatvaranjem očiju, ne možemo osloboditi. Pri tome ne želimo upasti u napast ni egzaltiranja ni ocrnjivanja te sveobuhvatne pojave.

Ključne riječi: globalizacija, ekonomija, tržište, politika, kultura, religija, obitelj, vjera, država, etika, papin glas.

Umjesto uvoda

Što bi Nazarencu, Bogočovjeku, jedinom našem Spasitelju da pred sam odlazak s ovoga svijeta zatraži 'globalizaciju' koju nitko još u povijesti nije nadvisio?! U ime vlasti koju on posjeduje na nebu i na zemlji naređuje učenicima: »Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam zapovjedio. I evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta« (Mt 28, 19–20; Mk 16, 15–16; Lk 24, 47). On traži evanđeosku 'globalizaciju' čitavog svijeta, a nije uspio harmonizirati u svim nužnim pravcima onu svoju dvanaestočlanu 'klapu'. I među njima je pitanje vlasti bilo najvažnije, a neki su se toga pokušali dočepati čak i uz pomoć majke (usp. Mt 20, 21–28).

Čuti takav nalog iz usta Židova čiji je zakon zabranjivao, pod prijetnjom smrću, uvesti u Hram nekoga tko nije Židov pa taman bio najbliži nežidovski susjed (usp. optužbe protiv Pavla da je uveo u Hram Grke i oskrvnuo sveto mjesto — Dj 21, 28) graniči s utopijom.

1. Globalizacija — pojam

Skolastička se je filozofija odlikovala nečim što danas, na žalost, nema nijedna filozofska škola. Njezini sljedbenici nakon što postave tezu tumače svaku riječ —

* Doc. dr. sc. Josip Čorić, Teološki fakultet Sveučilišta u Splitu.

termin. Točno se određuje sadržaj svakog pojma. Iznose se dokazi za i protiv. Tek se onda ide na raspravu i obradu teze. Mi ćemo, na žalost, slijediti duh našeg vremena i govoriti nadugo i naširoko o jednom pojmu za kojega npr. na internetu ima na tisuće raznih referenci, a kada se traži točna ili približna definicija, slijede različita izmotavanja.

Jedinstvene definicije globalizacije nema. Ipak, ona bi trebala »označavati nove oblike u svijetu nastale procesom akumulacije kapitala, osobito krajem prošlog stoljeća od strane USA, Japana i EU-e za nadzor nad tržištem i resursima što su na raspolaganju, da bi izvukli profit u svjetskim razmjerima.«¹

»Globalizacija (prema lat. globus — zemaljska kugla i franc. global — koji se odnosi na čitavi svijet, planetaran, svjetski) je skup procesa koji se odvijaju prelazeći granice nacionalnih država i radeći na njihovoj denacionalizaciji. Sve nacije na planetu Zemlji trebale bi se u bliskoj budućnosti naći pod jednom svjetskom vlašću u novom svjetskom poretku, s jednom svjetskom religijom u novom (nekršćanskom) dobu (New Age)... Ti procesi zahvaćaju politiku, gospodarstvo, znanost, kulturu, ekologiju, obitelj i društvene odnose, naciju i jezik, sport, religiju i drugo.«²

Globalizacija je pojava u nastajanju, započeta, ali daleko od prave zrelosti — poput adolescenta punog grubosti, ali i velikodušnosti. Znak je vremena.³ Nju kao novu pojavu treba pomnjivo vrednovati, pogotovo što u sebi nosi pečat dvoznačnosti. Sve ovisi o temeljnim opredjeljenjima — stavlja li se u službu svakom čovjeku, ili u korist samo nekom razvoju odvojenom od ljudske solidarnosti.

Općenito se podrijetlo naziva 'globalizacija' pripisuje ekonomskim znanostima, a označuje prijelaz nacionalnog tržišta u svjetsko. Posebno se snažno ta pojava ukorjenjuje osamdesetih godina prošlog stoljeća.⁴

Globalizacijom se općenito može označiti neprestani proces promjena i širenja uzajamne povezanosti svijeta pod različitim vidicima što omogućuju moderna sredstva komunikacije.⁵

Globalno tržište mora biti uravnoteženo globalnom kulturom solidarnosti koja vodi iznad svega računa o najnezaštićenijima. U svemu tome valja nadasve imati ispravno poimanje ljudske osobe i društva. Razvoj čovjeka mora zahvatiti sve dimenzije njegova života.

Situacija je u svijetu takva da se ekonomska moć nalazi u sve većem opsegu kod sve manjeg broja silnika koji mogu novčanim malverzacijama promijeniti sudbine čitavih naroda. Sjetimo se rušenja ruskog mita. Za nekoliko sati su veliki novčani magnati, iznad svega sa Sorosom na čelu, zaradili milijarde milijardi kroz 'legalne' računске operacije, a sve je to platio jadni ruski narod u cjelini. Važno je postići

1 Usp. D. Tettamanzi, *Kršćanstvo i globalizacija*, Verbum, Split 2003, str. 12.

2 Usp. T. Kren, Značaj građanskog kalendara u procesu nekršćanske globalizacije, u: *Marulić XXXVI* (2003) br. 1. str. 98.

3 Usp. D. Tettamanzi, *nav. dj.*, str. 8.

4 Usp. *Globalizzazione*, u: http://www.srseuropa.it/mat_for/glo/B10.htm.

5 Usp. I. Šestak, SJ, Riječ urednika, u: *Obnovljeni život* LV (2000) br. 3. str. 287–289.

zacrtni cilj u kojemu nije važno što se na ulicama Moskve nalaze toliki mrtvi zbog hladnoće kada tamo možemo gledati 'blagodati Zapada': Mc Donald's i Coca Cola... Nekada se je upotrebljavala bolesna represija, a sada je 'bezbolnije' jer se isto postiže odsutnošću bilo kakvog kritičkog duha.⁶

Urlich Beck piše o osam tipova globaliteta, a s većinom auktora je suglasan da je »globalizacija proces gospodarskog, socijalnog, kulturnog i političkog djelovanja koje nadmašuje granice nacionalnih država«. ⁷

Kada se govori o svijetu kao globalnom selu, onda moramo biti svjesni kako je potrebna korjenita preobrazba koja zahvaća svaku stanicu ljudskog organizma pojedinačno i u zajednici: od politike do civilnog društva, od informacija do književnosti, od religija do financija i proizvodne ekonomije; sve se treba korjenito mijenjati bez lažnog iščekivanja da se najprije promijeni onaj drugi. Svatko u svom okruženju treba pokrenuti kolo vrline. U središte mora doći čovjek, građansko društvo animirano duhom idealizma, a ne konzumizma. Čovjek u središtu je potpuni čovjek samo onda kada ga je istina oslobodila (usp. Iv 8, 32).

Globalizacija je, prema ne baš rijetkim mišljenjima, agresivno usmjerena prema kršćanstvu, a posebice prema Katoličkoj crkvi. Vladari iz sjene, tzv. »Olimpijci«, pod kupolom »Komiteta 300« kuju planove za taj »Novus ordo saeculorum« i u programu imaju »uništenje svake religije, posebno kršćanstva, s izuzetkom njihove religije koju će stvoriti sami«. U taj plan spada i »razaranje katoličanstva u Hrvata« jer je to uvjet i pretpostavka »za ostvarivanje determiniranog kaosa na ovim prostorima«. ⁸ Mi smo — volens nolens — uključeni u nove svesvjetske procese globalizma, a već se može lako uočiti da nama upravljaju poslušnici svjetskih moćnika, kojima nije stalo do hrvatske državotvorne opcije. Pri tome se slijedi dobro skovani plan, kojemu je glavna 'vjera' svesvjetski poganluk.

Može se reći da pojmova globalizacije ima koliko i ljudi. Ipak, donekle najbliža definicija bi bila da je globalizacija »proces tehnološke inovacije u smislu povećanja i poboljšanja trgovačkih i političkih odnosa između različitih država«. ⁹

Globalizacija je začeta u kolijevci svjetske ekonomije. Najvjerojatnije je taj pojam upotrijebljen prvi put 1985. u djelu *Globalizacija tržišta* Theodora Levitta. Danas taj pojam nosi u sebi četiri zajednička nazivnika: otvaranje novih tržišta — gdje se izmjene robe i kapitala odvijaju na globalnoj razini; upotreba novih sredstava komunikacije (Internet, mobitel, mass media); preuzimanje vodeće uloge u tim procesima međunarodnih trgovačkih organizacija OMC/WTO, multinacionalnih tvrtki s neograničenom gospodarskom moću, globalnih mreža komunikacije i kontrole, glasova tzv. nevladinih organizacija (NGO); nova pravila i propisi koji regu-

6 Usp. M. Bottarelli, *La globalizzazione, I nuovi aspetti dell'evoluzione umana*, u — <http://www.italysoft.com/curios/nutrizione/globalizzazione.html>. str 1–2 (od 2).

7 Usp. A. Milardović (prir.), *Globalizacija*, Pan liber, Osijek — Zagreb — Split, 2001. str. 10.

8 Usp. N. M. Roščić, *Nova religija globalizma*, Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevac konventualaca Zagreb, 2003. str. 7.

9 Usp. <http://www.partyloop.info/kolumna/zlo6.php/>.

liraju međunarodne, multilateralne sporazume trgovine, usluga, intelektualnog vlasništva i to s provedbenom snagom iznad nacionalnih propisa.

Globalizacija je prerasla u ideologiju — globalizam, koji se nameće kao novo rješenje za sreću i bogatstvo svih ljudi. Neki je uspoređuju »s misaonim virusom koji je pogodio sve društvene stvarnosti, sve stranke, sva sjedišta, sve institucije«. ¹⁰ Sve se umrežuje i premrežuje. Sjetimo se ovogodišnjeg (2003. god.) posjeta predsjednika Europske komisije Romana Prodija Zagrebu, kada je sa sobom donio više od 2500 propisa s kojima se mora uskladiti Hrvatska ako želi pripadati EU.

Mlade se države često opiru procesu globalizacije smatrajući ga liberalističkom inačicom neokolonijalizma i imperijalizma, jer u ideologiji globalnog ujedinjavanja tržišta, novca i kapitala, uz pomoć informacijske tehnologije i znanja, vide opasnost gubitka teško stečenog suvereniteta, kulturnog i nacionalnog identiteta. ¹¹ Nije se tom strahu čuditi jer su globalisti po definiciji protivnici nacionalnih država i prava naroda na samoodređenje naspram globalizacijskog trenda unificiranja svijeta. Nacionalna je država prema američkom sociologu Danielu Bellu »prevelika za male probleme, a premala za velike probleme«!

Unatoč tomu Hrvatska mora razvijati svoj nacionalni identitet i sociokulturni kapital, koji mogu biti jedini kompas pri »kormilarenju« kroz svijet strategijskih simbola drugih kultura, kako bi osigurala svoj glavni cilj: sociogospodarski razvoj temeljen na načelima samoodržanja zajednice. ¹² »Globalizacija označava procese, nakon kojih će nacionalne države i njihov suverenitet biti popriječko povezani putem transnacionalnih posrednika, te će tako njihove prilike za vlašću, njihova orijentacija, identiteti i mreže biti obuzdane.« ¹³

Neodređenost i praznina pojmova proizvodi zbrku u glavi i kaos u zbilji... EU se ponaša prema ostalim zemljama Europe, nečlanicama te unije, poput nevjernog supruga koji malim darovima svojoj supruzi vješto prikriva velike nevjernosti. Nisu u istoj poziciji mali, netom oslobođeni narodi i njegovi pojedinci kao veliki, skoro uvijek slobodni narodi koji 'drmaju svijetom'. Onaj mali narod se stalno pita kako promišljati kulturnu i ine globalizacije — kao homogeniziranje ili standardiziranje od strane velikih ili kao pravo na razliku? Znači li pristati uz globalizaciju biti protiv uloga nacionalnih država, subjekata dosadašnje međunarodne politike? »Više nije pravo pitanje biti za ili protiv globaliziranja, jer svako odbijanje znači definitivni nazadak i mogućnost pada u politički i kulturni bezdan mračnjaštva i bijede, nego kako se suočiti s izazovom redefiniranja modela nacionalne države.« ¹⁴

Očuvati izvornost u doba globalizacije moguće je samo prihvaćanjem njezina izazova... Na pragu prijelaznog razdoblja opasno je davati neprolazne i zauvijek

10 Usp. M. P. Montemurro, *Concittadini della società globale*, u *Rivista di teologia morale*, Bologna, CXXXI (2001) br. 3 str. 363.

11 Usp. A. Milardović, *nav. dj.*, str. 20–21.

12 Usp. *Isto*, str. 28.

13 Usp. U. Beck, Što je globalizacija, u: A. Milardović, *nav. dj.* str. 66.

14 Usp. Ž. Paić, Globalizacija je moderna utopija, u: A. Milardović, *nav. dj.* str. 209.

označene izjave, ali je u pravu F. Nietzsche kada tvrdi: »Ovaj je svijet volja za moći — i ništa osim nje!«

1.1. Koji su to bogati u ljudskoj povijesti pošteno podijelili svoje bogatstvo sa sirotinjom?

Prema podacima UN-a »Program za razvoj 1997« svijet izgleda ovako: 18% svjetske populacije (cca 800 milijuna ljudi) raspolaže s 83% svjetskih prihoda; 82% populacije (cca 5 milijardi osoba) raspolaže sa samo 17% prihoda. Bogate zemlje troše 70% energije, 75% metala i 80% drva. S 80 milijardi dolara moglo bi se iskorijeniti ono krajnje siromaštvo na svijetu, a to je iznos što ga posjeduju sedam najbogatijih osoba na svijetu.¹⁵ Nije li čitava ljudska povijest trka za grabežom? Zar nije katastrofalno saznanje da petinu svjetskih bogatstava posjeduje 80% stanovništva, dok četiri petine pripada onim 20% 'sretnika'? Koliko god mi plakali, u tu petinu spadamo i mi! A kada smo se to pretrgli dijeleći s potrebnijima? Ovo pitanje valja postaviti i crkvenih krugovima.

Sadašnji se svijet — globus — sporazumijeva na više od 5000 jezika. Kojim će jezikom govoriti i misliti da ga svatko razumije? Što sa suverenitetima preko 200 (čini mi se 227 priznatih entiteta) slobodnih zemalja ili prostora od kojih su skoro sve članice UN-a? Što s dosadašnjim kulturnim bogatstvima pojedinih, posebno malih, ali starih naroda? Crkva iz svojeg dvotisućljetnog iskustva ne pristaje ni na kakvu vladavinu svijetom pomoću političke, vojne ili ekonomske sile. Postoje vrednote koje se ne mogu prinijeti na oltar Moloha globalizma.

2. Glasovi protiv

Ne postoji samo *non-global* iz Seattlea nego se i s drugih strana čuju glasovi protiv 'blagodati' globalizacije. Tako je npr. venezuelanski predsjednik Hugo Chavez krenuo na putovanje po zemljama Latinske Amerike kako bi ih motivirao na ujedinjenje i otpor globalizaciji, iako je i sam lijevo orijentiran. On je pozvao narode kako bi »iz tijela Latinske Amerike istjerali đavla neoliberalizma«. Posebno se je obrušio na postojeće organizacije MMF, Svjetsku trgovinsku organizaciju, američku zonu slobodne trgovine — pozivajući Južnu Ameriku da ih zamijeni vlastitim integracijama koje će moći ojačati njeno gospodarstvo... Pozvao je na borbu protiv siromaštva, gladi i nepismenosti... Jedna je djevojka čekala pet sati na suncu da bi čula njegov govor, koji je popratila komentarom: »Čekali smo da dođe netko i donese nam malo svjetlosti u ovu golemu tamu.«¹⁶

Kako u odnosima među ljudima tako i u međunarodnim odnosima prevladava funkcionalistički pristup svijetu interesa i svijetu država. Utilitarizam je vrhovno

15 Usp. L. Lorenzetti, *Il neocapitalismo sul banco degli imputati*, u: *Rivista della teologia morale*, Bologna, CXXX (2000) br. 3., str. 355.

16 Usp. *Slobodna Dalmacija*, 18. kolovoza 2003. str. 48.

božanstvo. 'Dobro' je ono što je korisno. Kada se to poveže s golim materijalizmom, onda zavlada kultura profita, a među ljudima odnosi preneseni iz životinjskog carstva gdje su sve životinje jednake, a neke su jednakije. Prof. dr. Slavko Kulić — ekonomist, mondolog, sociolog međunarodnih odnosa, dobitnik velikog broja svjetskih priznanja, sudionik više od stotinu međunarodnih skupova veoma je kritičan u pristupu globalizaciji. »Globalizacija svijeta interesa je proces dekonstrukcije svijeta država. To je proces deregulacije svih tradicionalnih, nacionalnih i socijalnih sustava načina proizvodnje u korist konstrukcije svijeta interesa po kriteriju prava jačeg i moćnijeg. Globalizacija se pokazuje kao proces unifikacije života protiv različitosti kultura, politika, ekonomija, prava itd. Globalizacija je proces sabijanja u istost po diktatu jednog monopola moći, jedne sile ili antiterorističke koalicije svijeta interesa. Svijet postaje cirkulacija svega što je utrživo i osvojivo. Globalizacija je rat moćnih spram sve većeg broja bespomoćnih ljudi u svijetu i pojedinom društvu. Svijet postaje veliko ratište preko međunarodnih tržišta i međunarodnih bojišta, profita radi.¹⁷

Globalizacija je rat spram živog i života, rat spram prirode, u cilju profita... Taj proces teče s naslova natkapitalističkih institucija u interpersonalnom savezu moćnih. Interpersonalni savez vladajućih političkih elita nosi proces deregulacije, privatizacije i individualizacije svega s direktivama centara financijske i vojne moći koji vladaju vladama zemalja dužničkih ekonomija... To je proces neoimperijalne okupacije svijeta profita radi, na čelu s nomadskom buržoazijom. Naftni lobi vodi privatni svjetski rat za izvore nafte, vode, itd. To je frontalno nasilje spram života, iskorjenjivanje morala i raščovječavanje ljudske vrste. Sile moćnih traže upokoravanje slabijih koji ne mogu pružiti nikakvi antiglobalizacijski otpor spram moćnih. Globalizacija je proces desne totalitarizacije svijeta, hegemonizacije, rebarbarizacije odnosa u svijetu. To je zapravo proces kanibalizacije svijeta, eliminacija slabijih iz procesa rada i života. Globalizacija je ignorancija većine od moćne manjine. Globalizacija je proces nasilnog ubijanja imaginacije drukčijeg svijeta.

Zato što hrvatski narod nema globalne percepcije razvoja i konsenzusa, država nužde je ušla u funkciju kapitalskih interesa stranaca, što su je suprotstavili funkciji kapitalskih interesa hrvatskih poduzetnika, radnika i naroda. Na pitanje da li je jedina vidljiva koncepcija rasprodaja nacionalnih vrijednosti i zaduživanje, Kulić odgovara: »Rasprodaja prostora, izvora, dobara, poduzeća, posljedica je koncepcije vladanja, punjenja proračuna, jer nemamo koncepcije razvoja Hrvatske kao subjekta kulture i civilizacije... S podanicima svjetskih moćnika na čelu države prijeto nam opasnost da nestanemo poput Ilira, naroda koji je prije nas živio na ovim prostorima. Sve izgleda kao da smo digli ruke od sebe.¹⁸

17 Usp.: Intervju s dr. Slavkom Kulićem, Globalizacija humanizma ustupit će mjesto globalizaciji nasilja, *Vjesnik — Panorama*, 2. veljače 2002., str. 19–21.

18 Usp. Digli smo od sebe ruke, Razgovor s prof. dr. Slavkom Kulićem o procesu globalizacije i poziciji naše zemlje. Razgovor vodio novinar Josip Jović, u: *Slobodna Dalmacija*, 28. lipnja 2003.

Prof. dr. Ivo Derado neće frontalno ići protiv globalizacije ali će ustvrditi ja je njen »novitet u tome što želi staviti pod kontrolu sve institucije, zavladatai tehnologijom, običajima, mislima pa čak i osjećajima«. ¹⁹

Slogan — poziv na bogaćenje u Hrvatskoj je ispravan sve dok to nije diskriminirano bogaćenje, jer tu zamisao bogatstva koče dvije stvari. Korupcija kod struktura vlasti i korupcija kod građana, a ona je još opasnija od one prve. Sve to ruši temelje suvremenog društva jer se je pokopala svijest o socijalnom grijehu. Mahatma Gandi je to lijepo uočio i sročio, definirajući glavne socijalne grijehe: »Politika bez principa, trgovina bez morala i bogatstvo bez rada!« Našim političarima — i ne samo njima — lagati je krepost. Jesmo li svjesni da tek rođena biljka demokracije traži brižno njegovanje i izbjegavanje pod svaku cijenu destruktivne diskusije, čak i one u četiri oka? Treba kritiku izreći, ali suosjećajući s osobom, društvom, državom koju kritiziram. I ne gubiti dah optimizma jer bez njega se ne gradi ništa, a kamoli budućnost! S kojim pravom tražiti od političara da budu moralniji od prosjeka naroda kojeg predstavljaju?

A. Toynbee u svome djelu *A Study of History* (1962.) tvrdi: »Onaj društveni sloj ili politički pokret, ideja i povijesna ličnost koji uspješno odgovori na jedan povijesni izazov, rijetko je kada uspješan u odgovoru na slijedeći povijesni izazov... Opijenost vlastitom pobjedom u jednoj povijesnoj bitci ili razdoblju, veoma je često uzrokom neuspjeha i pada u idućim kušnjama. A taj je, po pravilu, to brži i veći, što je pobjednički zanos nerazboritiji u nasilnom nametanju svoje volje i bezobziriji u poricanju svega prethodnog.« ²⁰

Stravična iskustva utopija dvadesetog stoljeća: fašizma, nacizma i komunizma moraju nas naučiti jednom zauvijek u kakve se perverzности upada ako ne znamo otkriti laži pokrivena lijepim idealima. Jedni ubijaju, drugi kolju, treći uništavaju ne ostavljajući tragove, a rezultat je uvijek isti. U ime čovjeka nema čovjeka. Ono čime se mogu ljudi služiti u demokratskim društvima jest česta promjena vlasti slobodnim i poštenim izborima. Pri tome nema funkcioniranja demokracije ako svaki pojedini glasač nije svjestan da sve što funkcionira, čini to zahvaljujući pojedincu. Nije jedinka nula, kako tvrdi Majakovski. Civilno društvo ne ovisi o samoproglasenim genijima ili nezamjenjivim vođama, nego o izgrađenim pojedincima. Zaludu je mijenjati i rušiti Berlinski zid, ako su ostale opeke, građevni materijal tog zida, iste kao i prije.

Ivo Derado također, uz ostalo, vidi u angažiranosti pojedinca put prema boljitku: »Samo u jednom živom društvu gdje su, uz obitelj, mnoge nezavisne institucije, kao škole, univerzitet, akademije, znanstvene i religiozne organizacije, u otvorenoj i plodnoj kompeticiji, a ne u servilnosti s državom, može se izgraditi civilizirano društvo. Naravno, one to mogu samo onda ako nisu same inficirane autoritativizmom, krutom hijerarhijom i korupcijom... Ako se većina građana inten-

19 Usp. I. Derado, *Civilizirano društvo i globalizacija*, u: <http://www.hau.hr/Znanost/TribinaZiD/GlobalizacijaDerado.htm>.

20 Usp. F. Tuđman, *Bespuća povijesne zbiljnosti*, MH, Zagreb 21989., str. 420.

zivnije društveno angažira, možemo realizirati i dovoljne uvjete za jedno civilizirano društvo bazirano na principima akcidentalnog bogaćenja svijuu, društvene kohezije i građanskih sloboda.«²¹

Znameniti poljski filozof Leszek Kolakowski kaže da što više napreduje globalizacija to više cvjetaju separatizmi, nacionalizmi, osvajački apetiti prema kupovanju robe na bogatim ponudama zapadnih stolova. »Tko je zaslužan što trećina čovječanstva živi s manje od dolara na dan, dok su švicarske krave subvencionirane s 5 dolara na dan?... Tko je ponosan što 400 bogatih Amerikanaca zarađuje više nego 166 milijuna Afrikanaca iz zemalja koje je ovih dana posjetio George Bush?... Efekti (takve) globalizacije pokazuju da su 54 zemlje svijeta danas siromašnije nego su to bile prije 1990-ih, dakle prije simboličkog rušenja starog ideološkog svijeta oličenog u Berlinskom zidu... 'Evangelje globalizacije' ne djeluje budući da kolaps Argentine u 1999. g. ima isti psihološki učinak kao i pad Berlinskog zida... Upravo je Argentina bila ona zemlja u kojoj je globalizacija bila totalno prihvaćena: od privatizacije do financijskog diktatorijalizma. No ni nakon Argentine oni koji dominiraju ne žele slušati one kojima dominiraju.«²²

Teško je očekivati od tvorca globalizacije, a oni spadaju među onih 18% ako ne i među onih sedam najbogatijih na svijetu, da im je u mislima i srcu najprije dobrobit drugih. Postoji naime globalizacija siromaštva, nepravde, nezadovoljstva koja se iz dana u dan ne umanjuje. Razni neokapitalizmi, kolonijalizmi, liberalizmi, imperijalizmi samo mijenjaju taktiku, odijelo, dok su im djela dobro poznata. Ne može li se njihovo djelo usporediti s novom gradnjom babilonske kule, s tim što su ondašnje generacije bile u prednosti jer je sva zemlja imala isti jezik (usp. Post 11, 1–9)? Uostalom liberalni globalizam govori o slobodi moćnih i jačih, ali ništa ne govori o neslobodi većeg broja ljudi na svijetu.²³

3. *Globalizacija i religija*

Misterij vjere je stvarnost s kojom se čovjek rađa i odlazi s ovoga svijeta. Kroz različite je faze ljudske povijesti prolazilo čovječanstvo tražeći osmišljenje svog odnosa s Bogom. Najžešće protivnike Boga i njegove stvarnosti stvorilo je 20. stoljeće. Navodimo Lenjina: »Moramo se boriti protiv religije. Dolje s religijom! Živio ateizam! Širenje ateizma je naš glavni zadatak. Komunizam ukida vječne istine. On ukida svaku religiju i moralnost.«²⁴

Unatoč jednom od korifeja 'naučnog socijalizma', čini mi se da ipak ostaje Feuerbachova misao da će čovjek prije prestati disati nego se baviti religijom. Zato

21 Usp. I. Derado, *Civilizirano društvo i globalizacija*, u: http://www.hau.hr/Znanost/Tribina_ZiD/GlobalizacijaDerado.htm str. 8 (od 8).

22 Usp. D. Plevnik, *Katastrofa globalizacije*, u: *Slobodna Dalmacija* 18. srpnja 2003. str. 11.

23 Usp. Intervju s dr. Slavkom Kulićem, *Globalizacija humanizma ustupit će mjesto globalizaciji nasilja*, *Vjesnik — Panorama*, 2. veljače 2002., str. 19–21.

24 Usp. R. Epperson, *Nevidljiva ruka*, Cipetić, Kastav, 2002., str. 425.

ni globalizacija ne može bez religije. Ona »nastoji nametnuti jednu zajedničku svjetsku religiju koja će izbrisati posebnosti i združiti opći koncept o univerzalnom, no u isto doba vrlo osobno protumačenom Bogu. Nema, dakle, više potrebe da se Bog objavi čovjeku, jer će čovjek sam sebi objaviti vlastitog boga, onakvog kakav mu odgovara po osobnim preferencijama i trenutnim potrebama, primjerenih osobnom ili socijalnom raspoloženju vremena i okruženja u kojemu živi.«²⁵

Dr. Adalbert Rebić primjećuje: »Globalizacija nastoji religije ujednačiti i spojiti ih u neku zajedničku, sinkretističku religiju koja bi bila prihvatljiva za sve narode i koja bi onda bila u službi globalizacije.«²⁶ On konstatira kako je jedna od prvih uspješnih globalizacija bilo kršćanstvo s Katoličkom crkvom na čelu u Rimskom Carstvu. Ono je nadilazilo nacionalne i teritorijalne granice. I drevna su carstva nastojala proširiti svoje granice objedinjujući svijet, kao npr. Grci i Rimljani. Druga se je globalizacija dogodila oko 1400. To je razdoblje kada je Europa otkrila nove svjetove. Treća bi bila ona u svezi s Francuskom i industrijskom revolucijom u 18. stoljeću.

Suvremena globalizacija se rađa zahvaljujući suvremenim sredstvima priopćavanja — posebno televiziji i internetu — dok engleski postaje predbabilonski jezik. Ne mogu se zanijekati neki pozitivni plodovi globalizacije: nakon tolikih krvavih ratova ljudi moraju misliti o suživotu, razumijevanju; na ekonomskom polju privredni razvoj pomaže zapošljavanjima siromašnih Trećega svijeta, humanitarne organizacije postaju globalne strukture djelovanja. Ipak ostaje opasnost iskorištavanja malih i siromašnih od tzv. velikih i bogatih; malim se narodima ne daje da insistiraju na svojoj kulturi, povijesti, jeziku.

Bez duhovnih vrijednosti nema pravog zajedništva.

3.1. *Razna 'cvrkutanja'*

I površni mislioci dobro znaju da je nemoguće, unatoč materijalnim bogatstvima, ujediniti ljude bez zajedničkih korijena vjere. Da ne bismo previše išli u širinu, nositelji globalizacijskih procesa idu za tim da se ostvari nova (a)religijska slika svijeta. Stoga sve religije (odnosno njihove relikte) stavljaju na istu razinu. Jednako se uzimaju u obzir: hinduizam, kršćanstvo, židovstvo, islam, panteizam. Tu nema 'posla' za Otkupitelja i Spasitelja! Kao da se osjećaju batovi nekadašnjih božanstava: racionalizam, liberalizam, evolucionizam, nacizam, fašizam i 'biser nad biserima' — komunizam.

Plan stvaranja jedne svjetske religije nije ni od jučer ni od danas. Takve ideje se posebno javljaju nakon rascjepa s protestantizmom (1517.) i anglikanizmom (1534.). *Nihil novi sub sole*. Ide se za stvaranjem neke imaginarne vjere u kojoj se svi ljudi slažu i dobro osjećaju. To je jedino moguće po ključu sinkretizma i pan-

25 Usp. Z. Vargović, Crkva u kontekstu razvoja i globalizacije, u: *Obnovljeni život*, LVII (2002) br. 4., str. 467–479, ovaj citat na str. 477–478

26 Usp. A. Rebić, Globalizacija i Biblija (Kršćanstvo), u: *Mirotvorni izazov* — časopis za kulturu mira i nenasilja, br. 26–27, Zagreb 2002., str. 20–24.

teizma. Na razinu božanstva se uzdižu — kao nekada gola žena u vrijeme Francuske revolucije — čovječanstvo, socijalni ideali, ravnopravnost i sl. Ima li tu prstiju 'Velikog Orijeanta' ili sličnih izljeva braće slobodnih zidara? Počujmo što u svojim idejnim stajalištima misle jugoslavenski masoni prije Drugog svjetskog rata. Reći će nam o tome Dubravko Grakalić: »Očito je da je masonski cilj bila, a i još uvijek jest, jugoslavenska država... na čijem području najbolje mogu raditi na 'uništenju Vatikana' i stvaranja jedne univerzalne religije. Sinkretizam, anacionalnost i stvaranje 'svjetske države' kao ugaoni kamenovi masonske piramide nikad nisu mogli biti u hrvatskom interesu ...«²⁷

Mnogi smatraju Nicolausa Cusanusa (1401.–1464.) pioniro pomirenja religija u svjetskoj zajednici. Kamo je išla, bolje rečeno lutala ljudska misao u realiziranju takvog puta nemoguće je knjigama izraziti. Pri tom su se pojedinci natjecali u isticanju mesijanstva bilo svojega bilo svog naroda. Već prije američkog građanskog rata Herman Melville piše: »Mi Amerikanci smo posebno izabrani narod — mi smo Izrael ovoga vremena. Mi nosimo škrinju sloboda svijeta... Mi smo pioniri svijeta, prethodnica poslana u neprohodnu pustinju kako bi prokrcila put u novi svijet koji pripada nama.«²⁸ Velika će pak loža Francuske 1928. na tajnom sastanku zaključiti: »Našim vještim rukama pletimo grobno platno koje će jednog dana oviti sve religije.«²⁹ Kako bi se ostvario globalizam, traži se univerzalna vjera, a da bi se ona ostvarila, svaka će se vjera odreći ponečega svoga. Najviše svakako katolička jer ona je problem br. 1. Slično je i s etikom. Da bi ona bila svjetska, potrebno je ostvariti temeljni konsenzus o obvezatnim vrijednostima, neporecivim mjerilima i obvezatnim stavovima. Bez temeljnog konsenzusa u etici, svakoj zajednici, prije ili poslije, prijeti kaos ili diktatura.³⁰

Graditi etiku po mjeri sekulariziranog svijeta sinkretističkog kova znači slijediti misli Andréa Comte–Sponvillea, koji piše da gradi svoju kuću na četiri zaglavna kamena, na četiri etička temelja: »grčkom razumu, židovskom zakonu, evanđeoskoj ljubavi i budističkoj sućuti.«³¹

Američki humanisti su izdali dva manifesta, 1933. i 1973. godine, gdje nalazimo sljedeće: »Zahvaljujemo religiji za sve što je učinila u prošlosti, no vrijeme je da se počne s novim vjerovanjima... Humanizam je (čovjek nada sve!) ta nova vjera koja može zamijeniti staru.«³² Manifest pak iz 1973. potvrđuje kako humanisti slično kao 1933. vjeruju da je tradicionalni teizam, posebno vjera u Boga koji uslišava molitve, koji se brine i voli ljude i koji im može pomoći, nedokazano i nesuvreme-

27 Usp. I. Mužić, *Masonstvo u Hrvata*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1989. str. 42.

28 Usp. Ch. Dawson, *Razumijevanje Europe*, Verbum, Split, 2002. str. 170.

29 Usp. J. Izoulet, *Paris, capitale des religions ou La mission d'Israël*, Paris, 1927; J. Ploncard d'Assac, *Das Geheimnis der Freimaurer*, Stuttgart, 1989, str. 196.

30 Usp. N. M. Roščić, *Nova religija globalizma*, Verbum, Split, 2003. str. 98. Autor navodi misao M. Zovkića, *Medureligijski dijalog iz katoličke perspektive u Bosni i Hercegovini*, Vrhbosanska katolička teologija, Sarajevo, str. 57–58.

31 Usp. A. Comte–Sponville, *La sagesse des Modernes. Dix questions pour notre temps*, Paris, 1998. str. 263.

32 Usp. R. Epperson, *Novi svjetski poredak*, Zagreb 1997., str. 199–200.

no vjerovanje.³³ Zaključak Eppersona je logičan: »Dakle, jer nema Boga, nema ni od Boga danih moralnih zakona. Čovjek je slobodan da odlučuje prema svojoj volji u svim situacijama. Vjerska učenja se ne moraju poštivati. Znači religija odumire. Pokopat će je humanisti, masoni, komunisti i Novo doba.«³⁴

Ne smije se zaboraviti da je humanizam iznjedren u krilu kršćanstva, odnosno Katoličke crkve. To je poznati filozofski i teološki humanizam, kojega prate mnogi oblici humanosti, čovjekoljublja, dobrotvorstva. Kasnije je na žalost sve više otplovljivao od svojeg izvora, a po Feuerbachu, Hegelu, Marxu, Darwinu i Nietzscheu 'stići' će onamo kamo je stigao. Humanizam bez Boga je postao svjetska klaonica najjeftinijeg mesa — ljudskog.

Zagovaratelji humanizma bez Boga su dosta glasni kod nas. Najreprezentativniji je uzorak akademik Ivan Supek. Njegovo prihvaćanje humanizma ističe iz prosvjetiteljstva, stajališta francuskih enciklopedista, koje se stalno suprotstavlja božanskom izvoru svijeta i čovjeka. On je imanentist, dakle materijalist, a od surovog se materijalizma izbavlja etičnošću i estetičnošću.³⁵ Pitanje je imaju li moralne istine svoj apsolutni kriterij. Ako ga nemaju, zašto smijemo osuđivati počinitelje zla i počinjena zla? Tada smo na području moralnog relativizma, a to je smrt etici i etičnosti.

Poneki zaključuju da »globalizacija dolazi sama po sebi. U njoj je dosta nanozna destrukcija, ali sve u konačnici ovisi o nama. Ona je veliki proces gdje čovjek mali dio svog trajanja ima jurisdikciju djelovanja. Uvjetovana je moći i pokretačkom silom. U takvoj globalizaciji čovjek mora prihvatiti već postojeće činjenice. No nije obvezan prihvatiti baš sve što mu se ponudi i stoga je u tom procesu jedan od glavnih aktera, a to je bitna činjenica njegova bitka. Činjenica, koja je i u takvoj globalizaciji minimalna, ali nikako beznačajna.«³⁶

3.2. *Duhovna zbrka u katoličkim redovima*

U želji za što bržim molitvenim plodovima, a pod ne baš bezazlenim utjecajem prakse i učenja istočnih religija, nude se razne molitveno–meditativne metode. Na pomolu je duhovnjačka sinarhija, koja se zamjećuje u nekim oblicima duhovnih vježbi, metodama i učenjima pojedinih katoličko–meditativnih skupina. »Mnogi možda nisu čak ni svjesni da su 'zaraženi' virusom pod naslovom 'White Eagle' (pseudonim masonskog autora priručnika o »kršćanskoj meditaciji«) u kojem se nalazi mikstura složena od psihoterapeutske dinamike skupine, sastojaka Zena i TM–a, a uzrokuje blesavo divljenje pred svakom neobičnom novošću, s dojmom kao da su otkrili 'duhovnu Ameriku'. Lako se prepoznaju po izokrenutim dlانovima, ishitrenom položaju tijela kod molitve i meditacije zvanom 'Lotos', glupoj

33 Usp. *isto*, str. 203.

34 Usp. *isto*, str. 204.

35 Usp. N. M. Rošćić, *nav. dj.* str. 109.

36 Usp. Roman pl. Lončar od Cvetković von Spolarich, *Filozofija pojmova*, u: <http://free-zg.hinet.hr/personalna-filozofija/globalizacija.htm> l.

imitaciji 'mantri' (slučajno uzetih iz Biblije) i prikrivenom oduševljenju za 'kundalini čvorište', uz blaže i jače napade 'alelujanja' te 'padanje ili prostiranje' po podu.«³⁷

Što li se sve čini da se u ustavu Europe ne spomene vjerska komponenta? Biskupi upravo prosjače trajnu vizu boravku Boga u europskom zakonodavstvu, a nisu sigurni hoće li uspjeti. Zaludu se Katolički dani (od svibnja 2003. do svibnja 2004.) odvijaju pod geslom »Krist nada Europe« kada stvarnost pokazuje da je Krist (i njegovi) postao sramotom Europe! Europa bez Krista nema dušu, najviše što može biti jest dobro našminkana lješina. Zaludu su brožčani pokazatelji Europe. Ona ima 520 milijuna stanovnika: 50% su katolici, 20% pravoslavci, 15% pripadnici reformiranih crkava i oko 15% bez religijske pripadnosti. I oni diriraju nesložnom europskom koru.

4. *Papin glas*

»Kao što sam više puta napomenuo, kulturni i etički vidici globalizacije tvore za kršćansku zajednicu motiv od posebnog interesa i povećane pažnje, u odnosu na čisto ekonomske i financijske učinke ove pojave. Crkva poslana narodima da bude 'univerzalni sakrament spasenja' na početku trećeg tisućljeća — nastavlja hod kroz tisuće cesta svijeta, da posvuda navijesti Isusovo evanđelje... Iskusna u humanizmu Crkva je pozvana da razlikuje i vrednuje kulturalnu novost koja proizlazi iz globalizacije. To je novost koja uključuje čitavu ljudsku zajednicu, pozvanu od Boga, Stvoritelja i Oca, da oblikuje jednu jedinu obitelj u kojoj će svima biti priznata ista prava i dužnosti, snagom zajedničkog i temeljnog dostojanstva ljudske osobe«... Papa poziva na potrebu razlučivanja i uočavanja kako uz ekonomski i financijski vidik »globalizacija za svoj primarni objekt ima neizbježne ljudske, kulturne i duhovne odraze.« Uočava dobro čili starac Wojtyła kada veli: »Stječe se dojam da složeni dinamizmi, prouzročeni globalizacijom ekonomije i sredstava komunikacije, naginju tome da postupno svedu čovjeka na prolaznu tržišnu robu, na predmet trgovine, na potpuno nevažnog čimbenika u najvažnijim odlukama.« Upozorava Papa i na moguću novu ljestvicu vrednota kao plod kriterija koji su »često samovoljni, materijalistički i potrošački te protivni svakoj otvorenosti za nadnaravno«.³⁸

U Poruci za Svjetski dan mira 2000. god. Papa poručuje: »Želim pozvati one koji se bave ekonomskom znanošću i same djelatnike na tom području, kao i odgovorne političare da postanu svjesni goruće potrebe da ekonomska praksa i odgovarajuće politike teže za dobrom svakog čovjeka i čitavog čovjeka. To zahtijeva ne samo etika nego i zdrava ekonomija. Doista, iskustvo kao da potvrđuje da je ekonomski uspjeh sve više uvjetovan vrednovanjem osoba i njihovih sposobnosti,

37 Usp. N. M. Roščić, *nav. dj.*, str. 123–124.

38 Navedeno prema: N. M. Roščić, *nav. dj.*, str. 39–42.

promicanjem sudjelovanja, većom i boljom brigom za znanje i obaviještenost povećanjem solidarnosti.«³⁹

Sinteza svih njegovih nada i strahova, pouzdanja i vapaja sadržana je u dokumentu kojeg je svečano potpisao uoči svetkovine Sv. Petra i Pavla 28. lipnja 2003. godine. Riječ je o apostolskom pismu *Ecclesia in Europa*. U iscrpnoj analizi suvremene stvarnosti, koja je i plod onoga što joj je prethodilo, Sveti Otac snažno poziva čovječanstvo i Europu da se vrati Kristu, izvoru svake nade, jer dosadašnja iskustva, posebno totalitarnih ideologija, pokazuju kako nema oslobođenja ni pojedinca ni narodima isključujući Krista i njegovu Crkvu.⁴⁰

Sveti Otac se snažno i otvoreno obratio hodočasnici u Castel Gandolfu prigodom evanđeoskog pozdrava u nedjelju, 24. kolovoza 2003. god.⁴¹ Njegove misli su upućene europskoj integraciji kojoj je cilj ujedinjena Europa. Odaje priznanje institucijama sadašnje Europe koja želi ostvariti zajednicu slobode, pravde i solidarnosti, kao i Organizaciji za sigurnost i suradnju u Europi koja nastoji ostvariti temeljne slobode osoba i nacija na Kontinentu. Papa molitvom slijedi veliki posao stvaranja temeljnog zakonika EU, koji je na proučavanju različitih vlada mnogobrojnih zemalja. Želi da svi oni koji pridonose stvaranju tih prevažnih zakona budu ukorijenjeni u pravim društvenim i etičkim vrednotama koje građani prihvaćaju u najvećem broju.

»Sa svoje je strane Katolička crkva uvjerena da je Kristovo Evanđelje tvorilo ujedinjujući element europskih naroda kroz mnoga stoljeća, i da želi nastaviti i danas biti neiscrpn izvor duhovnosti i bratstva. O tome voditi računa je na korist svima, kao i priznati izričito u temeljnom zakoniku EU kršćanske korijene Europe. To postaje za Kontinent najvažnija garancija budućnosti.« Nebeskoj Majci upravlja Papa molitve da nikada u europskoj konstituciji, bilo danas — bilo sutra, ne bude umanjeno duhovno nadahnuće koje je nužno za autentično djelovanje na službu čovjeka. To duhovno nadahnuće pronalazi u Evanđelju sigurnu garanciju u prilog slobode, pravde i mira za sve, bilo vjernike, bilo nevjernike.

4.1. Dominus Iesus — *jasan (od)govor Katoličke crkve*

Svim tzv. novim religioznostima najveći je neprijatelj Katolička crkva. Dokument *Dominus Iesus* ukazuje put i taktiku kako se eutanazijski riješiti »L'infâme!«. Najprije se sve relativizira, zatim subjektivizira, razumski kritizira, samovoljno i prema potrebi interpretira — kako bi se osporila mogućnost »vječne i sigurno objavljene istine« (dogme), zaniijekao božanski temelj etičnosti, pa u ime tolerancije i demokracije odredilo što želiš vjerovati, kome se moliti, po kojim načelima živjeti. Sve bez Boga na nebesima, Crkve na zemlji, bez dimenzije vječnosti i tran-

39 Usp. Poruka pape Ivana Pavla II. za Svjetski dan mira 2000., u: *Službeni vjesnik biskupija Splitske metropolije*, god. X, br. 1/2000 (38), str. 13.

40 Usp. Ivan Pavao II., *Ecclesia in Europa — Crkva u Europi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., br.

41 Izravni prijenos Angelusa — RAI uno, 24. kolovoza 2003. god. u 12 sati (moj prijevod).

scendencije. S tim u vezi spomenuti dokument odlučno ističe: »Isus Krist ima jedinstveno i jedincato njemu svojstveno, isključivo, univerzalno i apsolutno značenje i vrijednost za ljudski rod i njegovu povijest... On je Alfa i Omega, Prvi i Posljednji, Početak i Svršetak (usp. Otk 22, 13).«⁴²

Dokument veoma jasnim riječima opisuje svaku stvarnost s kojom se suvremeni vjernik susreće. Tako je npr. i kada govori o dijalogu. Ne može se za volju bilo kojeg dijaloga sve staviti pod istu kapu. »Jednakost, kao pretpostavka za dijalog, odnosi se na jednako osobno dostojanstvo strana u dijalogu, a ne na doktrinarni sadržaj niti još manje na Isusa — koji je sam Bog postao čovjekom — u usporedbi s osnivačima ostalih religija.«⁴³

U tom dijalogu »Crkva svakog dana obnavlja borbu s duhom ovoga svijeta, borbu koja nije ništa drugo doli borba za njegovu dušu... Borba za dušu suvremenog svijeta najžešća je tamo gdje se duh ovoga svijeta čini najjači.«⁴⁴ O prstima masonerije smo dali natuknice. Ne smije se zaboraviti povezanost »utemeljiteljice« New Agea, Alice Ann Bailey s američkom masonerijom. New Age želi biti ono što je u masonskoj ustavotvornoj početnici zapisano već 1723. god., naime — »religija u kojoj se svi ljudi slažu«. Ona želi biti nova Crkva, novi Jeruzalem.

Koliko god se »nova religija globalizma« može smatrati jednom od utopija, ipak su njezini korijeni duboki, ideološki planovi davno iskovani, ona ima svoje učitelje, nositelje, apostole, proroke, pristaše, a pojavljuje se kao »državna religija« nove »globalne svedržave«. U brojnim ideolozima i zagovornicima globalizma ona ima svoju svjetovnu i financijsku zaštitu. Iako je neprijateljski raspoložena prema Katoličkoj crkvi, ona i tu traži svoje pristaše među 'idioti utili', te lakoljepivim vjernicima. Vatikanski dokument napominje kako se ti utjecaji naziru u nekim obilježjima alternativne duhovnosti, u promicanju psihologije osobnosti, u sjemeništima, duhovnim vježbama i redovničkim odgojnim zavodima.

Zar nije plod izopačenosti toliki broj novokomponiranih osloboditelja koji sustavno nasrću na Katoličku crkvu, srozavajući svetogrdno Isusa Krista na jednog gurua neke panteističke sljedbe? Nije li imao pravo veliki protestantski teolog Karl Barth kad je ustvrdio: »Kad se nebo isprazni od Boga, zemlja se napuni idolima!« To će još snažnije izreći veliki engleski pisac G. K. Chesterton: »Nesreća suvremenog čovjeka nije u tome da ne vjeruje ni u šta, nego u tome da vjeruje svašta.«⁴⁵

Bježeći iz zagrljaja katoličke vjere mnogi korifeji i samoprolašeni proroci nalaze spas u sektama jer one su anacionalne, bez inkulturacije u vrijeme i prostor, postaju preteče panreligije New Agea, i kao takve se dobro ukomponiraju u civilno društvo. Jedan od takvih je i bivši predsjednik komisije za odnose s vjerskim zajednicama, čovjek s dva američka magisterija — političkih znanosti i povijesti

42 Kongregacija za nauk vjere, *Dominus Iesus*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., br. 15.

43 *Isto*, br. 22.

44 Usp. Ivan Pavao II., *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb, 1994., str. 131.

45 Usp. N. M. Roščić, *nav. dj.*, str. 168.

— te američkim doktoratom iz povijesti Vjekoslav Perica. Njegovo pisanje u *Nedjeljnoj Dalmaciji* pod naslovom »Religija i politika« od 1988. do 1991. pomoglo mu je dati opsežni intervju u dva broja subotnjeg priloga *Slobodne Dalmacije*.⁴⁶ »Perica ima smjelosti da o kompleksnim zbivanjima svijetu ponudi svoja fatamorganska priviđenja tipična za razočarane boljševičke pulene, kojima su od vremena 'kumrovečke škole' kategorije 'nacija i vjera' izazivale crveni 'jakobinski bijes'.⁴⁷ Što li sve taj dvostruki magistar i jednostruki doktor imputira Katoličkoj crkvi, pogotovo u Hrvata, a što li sve prepozitivna nalazi u malim sektama isplati se pročitati, jer su one — prema Perici — jedina prava religija?!

Dužnost je kršćanina pripravljati puno ostvarenje onoga kraljevstva koje je — prema Pavlu — otajstveno već među nama i za kojim žudi svekoliko stvorenje iščekujući konačno oslobođenje, prolazeći kroz plač porođajnih bolova (usp. Rim 8, 19–21). Iako smo beskorisne sluge, ipak moramo uistinu raditi za budućnost, svjesni vječno istinita iskustva: »Ako Jahve kuću ne gradi uzalud se muče graditelji. Ako Jahve grad ne čuva uzalud stražar bdi.« (Ps 127, 1).

Kršćanin nije kršćanin ako ne gradi dostojne socijalne odnose. Zato Ivan Pavao II. u enciklici *Centesimus annus* (br. 3) odaje priznanje promišljenom djelovanju samih kršćana, laika i svih ljudi dobre volje, koji se daju nepoštedno u izgradnji ekonomske, društvene, političke i kulturne stvarnosti. Iluzorno je nijekati stvarnost globalizacije. Opravdano je pokušavati sve da bi se njome ispravno upravljalo.

4.2. *Etika iznad svega*

To je najosjetljivije područje globalizacije. Mi smo djeca funkcionalističke, a ne vrijednosne kulture. »Prije deset godina završetkom komunističkog sovjetskog iskustva otvorila se era — vjerojatno duga — u kojoj vrijedi ne ono što doista vrijedi, nego ono što funkcionira; vrijedi kapitalizam jer funkcionira, vrijedi tržište jer funkcionira, vrijedi konkurencija (među sustavima, među pothvatima, među pojedincima) jer funkcionira, vrijedi financijska dinamika jer funkcionira, vrijedi globalizacija jer funkcionira. I posljedično, vrijedi kultura koja slijedi i hrani to što funkcionira, tj. kapitalistička i tržišna kultura na globalnoj, planetarnoj razini.«⁴⁸ Ja bih samo dodao jednu rečenicu — vrijedi moj tip vjere, braka, obiteljskih odnosa, jer funkcionira, a ne pitam se: Koliko košta onog drugog moje zadovoljavajuće funkcioniranje? Karikiram, iako nije neistinito.

Solidarnost je nestala iz našeg rječnika. Čujmo papu Ivana Pavla II.: »Nije ona osjećaj neodređene sućuti niti površne raznježenosti pred patnjama tolikih osoba,

46 Usp. *Slobodna Dalmacija — Magazin*, 27. srpnja 2002. str. 8–9. i 3. kolovoza 2002. str. 8–10.

47 Usp. N. M. Rošćić, *nav. dj.*, str. 179.

48 Usp. G. de Rita, *La situazione Italia e il mercato globale. È ancora possibile una politica economica di solidarietà?*, u *Creder e oggi*, maggio–giugno 1999.

bliskih ili dalekih. Naprotiv, ona je čvrsta i ustrajna odluka o zauzimanju za opće dobro, odnosno za dobro svih i svakoga, jer svi smo mi uistinu odgovorni za sve.«⁴⁹

Tko to od nas ne bi želio čovječnu globalizaciju? Ona je Božji plan koji zahtijeva maksimum odgovornosti odvažnih ljudi, skupina i naroda, ispunjenih duhom služenja u stilu poruke našega Učitelja: »Tko hoće među vama biti najveći, neka vam bude poslužitelj! I tko hoće da među vama bude prvi, neka bude svima sluga« (Mk 10, 43–44).

Kao osoba koja nastoji u svemu pronaći pozitivne tragove Ivan Pavao II. upozorava: »Globalizacija je nova pojava koju valja upoznati i vrednovati pomnjivim i točnim istraživanjem, jer se pokazuje s izrazitim obilježjem »dvoznačnosti«. Ona može biti dobro za čovjeka i društvo, ali mogla bi se pokazati i kao šteta s teškim posljedicama. Sve ovisi o nekim temeljnim opredjeljenjima: tj. stavlja li se globalizacija u službu čovjeka, i to svakog čovjeka, ili isključivo u korist nekom razvoju odijeljenom od načela solidarnosti, sudjelovanja i izvan odgovornog potpomaganja.«⁵⁰ Nije čovjek radi globalizacije, nego je globalizacija radi čovjeka!

Ovu dvoznačnost valja imati na umu i kad je riječ o globalizaciji naše države. »Svima nam je na srcu da naši državni dužnosnici u pregovorima oko integracijskih procesa u koje se uključuje i naša zemlja, 'umjetnošću mogućega', imajući u vidu mnoge naše prirodne prednosti, budu odvažni u zastupanju nacionalnih interesa — upravo kako to čine i ostale zemlje. Od naše se pak Crkve očekuje da pastirskom zauzetošću svojim vjernicima, kao i svim građanima dobre volje, dadne jasne orijentire u razumijevanju procesa globalizacije — u svim njegovim svijetlim i drastičnim vidicima.«⁵¹

Umjesto zaključka — Obratite se!

Sadašnja ekonomska kultura globalizacije zasniva se na reduktivnoj i izobličenoj viziji čovjeka, tzv. liberalističkoj ideologiji koju karakteriziraju: individualizam, egoizam, konzumizam i sloboda pod kojom se misli samovolja, nepodložnost kontroli te imanentnost koja zatvara čovjeka u njega samoga.

Čovjek je biće koji samoga sebe ostvaruje u zajednici s drugima, ucijepljen u cjelokupnost svijeta. Osim toga on je i etički subjekt koji se doživljava odgovoran prema istini i dobru. U njegovoj ga odgovornosti nitko ne može zamijeniti niti je može prenijeti na druge. Globalizacija se ne može izbjeći. Sve nas je ona zapravo već zahvatila. No, ona je stvarnost koja se može ispravno formiranom savješću oblikovati prema ljudskoj mjeri pri čemu solidarnost igra središnju ulogu. U tom smi-

49 Usp. Ivan Pavao II., *Sollicitudo rei socialis — Socijalna skrb*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1988. br. 38.

50 Usp. Discorso di Giovanni Paolo II. al mondo del lavoro all'indomani del giubileo mondiale dei lavoratori, 2. 05. 2000., http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/2000/apr-un/documents/hf_jp-ii_spe_20000502_workers-audience_it.html pag 1–2.

51 Usp. I. Šestak, SJ, Riječ urednika, u: *Obnovljeni život* LV (2000) br. 3., str. 288.

slu i nacionalne države moraju započeti raditi na reformi obrazovnog sustava koji će obrazovati i odgajati ljude koji će se ne samo znati nositi s raspojasanom globalizacijom nego će joj znati dati i ljudsko lice. Prema tome, globalizaciji kao novoj pojavi na svjetskoj pozornici potrebni su nova kultura, nova pravila i nove ustanove na svjetskoj razini. Politika i ekonomija moraju na tom polju surađivati pri stvaranju kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih projekata sa svrhom otpuštanja ili barem smanjivanja duga siromašnim zemljama svijeta.⁵²

Crkva uzdiže konkretnu osobu — Isusa Krista kao onog koji povezuje sve plemenite silnice svijeta jer pruža čovjeku osobno i čitavom ljudskom društvu prosvjetljenje koje će ga osloboditi od napasti vlasti nad drugima, a sjediniti ga s Njegovom osobom te kroz smrt i uskrsnuće njegovo ostvarivati ponovno rađanje. Drugi vatikanski sabor nam je poručio da valja stalno oslušivati znakove vremena i onda po Znak, koji je Krist, i djelovati. Ne možemo izbjeći atmosfersko okruženje u kojem živimo, ali ga možemo pročistiti! Djelujući tako, ne trebamo se bojati ni globalizacije. Sve dobro, ako ga ima u njezinim mnogostrukim pojavama, će ostati, a zlo, ma ne znam kako bučno, završit će, kao i sva zla, na ropotarnici ljudskih zala. Tada nema straha od globalizacije.

CHRISTIANITY AND GLOBALIZATION

Josip Čorić

Summary

Seldom does the entire globe become so quickly engrossed by an issue as has occurred in the case of globalization. The attention of the media is constantly focused upon it. Books and articles on the subject are published each and every day. However, the fact remains that this word has many different connotations: it is hardly possible to touch upon all of the many expressions connected with globalization in the various areas in which the drama of contemporary man unfolds. Still, we shall attempt to briefly discuss those realities which fail to bypass the Christian and which we cannot free ourselves from by just closing our eyes. In the process, we shall not succumb to the temptation to either exalt or to denigrate these universal phenomena.

Key Words: globalization, economy, market, politics, culture, religion, family, faith, state, ethics, the voice of the Pope

52 Usp. D. Tettamanzi, *nav. dj.*, str. 8–10.

